

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

Протокол №13 від 31 травня 2019 р.

Голова Вченої ради

 В.М. Бабаєв

Введено в дію наказом

№191-01 від «24» серпня 2019

ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ
ОСВІТИ

Харків 2019

1 Загальні положення

1.1 Положення про організацію самостійної роботи здобувачів вищої освіти Харківського національного університету імені О. М. Бекетова (далі – Положення) є складовою системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності і регулює організацію самостійної роботи здобувачів вищої освіти у Харківському національному університеті імені О. М. Бекетова (далі – Університет).

1.2 Положення розроблене з урахуванням вимог Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту», Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти, і визначає засади забезпечення, організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти в Університеті (далі – СРЗВО).

1.3 Метою СРЗВО є послідовне самостійне засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу, яке спрямоване на поглиблення знань, набуття і розвиток практичних навичок та вмінь, які сприяють отриманню професійних компетенцій майбутнього фахівця, розвитку його самостійності та ініціативності.

1.4 СРЗВО – це позааудиторна робота, яка здійснюється самостійно, без викладача (консультанта), але під його загальним керівництвом і контролем.

1.5 Основними завданнями СРЗВО є набуття та розвиток вмінь та навичок щодо:

- визначення власної стратегії навчання;
- пошуку і систематизації нових знань, умінь у сфері майбутньої професійної діяльності;
- реалізації власних навчальних, професійних і наукових інтересів здобувачів вищої освіти;
- формування основ до професійного саморозвитку та зростання;
- самоменеджменту та тайм-менеджменту при опрацюванні навчального матеріалу;
- критичного мислення та опрацювання накопиченого досвіду;
- пошуку, оброблення й аналізу різноманітних видів інформаційних джерел;
- самостійного прийняття рішень на основі ґрунтовного та всебічного аналізу отриманої інформації;
- розвитку та формування культури розумової праці, здатності до креативного та критичного мислення;
- створення засад гармонійного розвитку особистості, здатної до соціально-відповідальних дій на основі етичних міркувань.

1.6 Організація СРЗВО передбачає забезпечення необхідними навчально-методичними, інформаційними та іншими ресурсами для самостійної роботи за усіма видами навчального навантаження здобувача вищої освіти.

2 Зміст і види самостійної роботи здобувачів вищої освіти

2.1 Основними видами СРЗВО в Університеті є:

- підготовка до усіх видів аудиторних занять та опрацювання матеріалу лекцій, практик і лабораторних робіт, який було отримано під час занять, що передбачає систематизацію та опрацювання матеріалу, самостійний розгляд питань, самоконтроль засвоєння матеріалу, вивчення теоретичного матеріалу до практичного або лабораторного заняття, попереднє ознайомлення із планом заняття, описом необхідного обладнання для лабораторної роботи та його характеристиками, поглиблене вивчення інформаційних джерел на задану тему, пошук додаткової інформації тощо;
- вивчення окремих тем або питань змістового модуля, які у робочій програмі навчальної дисципліни винесені для самостійної роботи, що передбачає опрацювання теоретичного матеріалу, складання конспекту із даних тем або питань, розробку плану відповідей, опрацювання прикладів вирішення практичних завдань, виконання практичних завдань за темами (окремими питаннями теми), систематизацію інформаційних джерел, збір статистичних даних тощо;
- підготовка рефератів, оглядів, есе, виступів або доповідей на практичні заняття, що передбачає самостійне опрацювання інформаційних джерел, проведення аналізу та систематизації матеріалу за темою, формулювання висновків тощо;
- підготовка до участі у наукових семінарах, конференціях; опрацювання та підготовка наукових доповідей, тез доповідей, наукових статей, що передбачає самостійне проведення наукового дослідження або його частини і представленням його результатів.;
- виконання індивідуальних завдань (розрахунково-графічних, контрольних робіт), що передбачає пошук та обґрунтування інформації, аналіз інформаційних джерел, самостійне здійснення необхідних розрахунків, а також формулювання висновків та представлення отриманих результатів;
- виконання завдань для самоконтролю знань, що передбачає вирішення практичних завдань із подальшою перевіркою результатів (порівняння отриманих результатів із правильними відповідями, прикладами розв'язання тощо), проходження тестів для самоконтролю, відповіді на питання для самоконтролю;
- систематизація матеріалу дисципліни перед контрольними заходами, з метою формування чіткого розуміння змісту навчальної дисципліни, взаємозв'язку теоретичного матеріалу та практичних завдань, виявлення окремих питань і тем, які потребують доопрацювання, узагальнення результатів вивчення дисципліни (питання, теми тощо);
- підготовка до усіх видів атестації здобувачів вищої освіти (у тому числі виконання та підготовку до публічного захисту кваліфікаційних робіт), що

передбачає систематизацію і узагальнення результатів навчання, самостійний пошук інформаційних джерел, опрацювання теоретичного матеріалу за темою роботи, проведення розрахунків, розробку і обґрунтування пропозицій, формулювання висновків, підготовку доповіді та презентації результатів;

- виконання творчих завдань з профільних дисциплін, самостійне вивчення форм живої природи, пленерне малювання;

- вивчення пам'яток мистецтва та об'єктів дизайну у музейних експозиціях, виставках тощо, що передбачає фотографування та замальовки з природи і підготовку вивчених матеріалів до презентації;

- освоєння інноваційних проектних та виробничих технологій, необхідних для вирішення практичних завдань дизайну та образотворчого мистецтва;

- підготовку до участі у студентських олімпіадах, конкурсах, підготовку до виставок робіт студентів (творчих робіт, творів живопису тощо), що передбачає творче опрацювання матеріалу з певної навчальної дисципліни або декількох дисциплін, ознайомлення з додатковими матеріалами, підготовку різноманітних видів робіт, у тому числі кваліфікаційних, до представлення їх на конкурсах тощо;

- участь у наукових дослідженнях кафедр, що передбачає виконання під керівництвом викладача певних завдань у межах наукових досліджень кафедри, складання звітів, тощо і спрямовується на набуття навичок і вмінь творчого пошуку, проведення наукових досліджень, формування вмінь наукового письма та представлення наукових звітів.

2.2 Основні види представлення результатів самостійної роботи:

Виступ – доповідь на задану тему. Особливістю підготовки виступів є спрямованість на подання інформації та результатів усно, що повинно сприяти формуванню вмінь володіння професійною мовою.

Есе – невеликий за обсягом твір, який розкриває власну позицію та міркування автора з певного питання. Робота над есе формує вміння та навички письмового викладення власних думок та творчого мислення.

Кваліфікаційна робота – самостійно виконана робота здобувача вищої освіти, яка призначена для оцінки рівня теоретичної та практичної підготовки майбутнього фахівця.

Курсовий проект – робота здобувача вищої освіти, кінцевим результатом якої є розробка та представлення нового продукту (обладнання, технологічного процесу, будівель та споруд тощо) з обов'язковою наявністю графічного матеріалу.

Курсова робота – робота здобувача вищої освіти, яка містить в собі елементи самостійного наукового дослідження та/або вирішує конкретні завдання щодо об'єктів діяльності майбутнього фахівця.

Контрольна робота (розрахункова робота) – індивідуальне завдання, яке передбачає самостійне виконання здобувачем вищої освіти певної практичної роботи на основі засвоєного теоретичного матеріалу.

Наукова доповідь – один із видів представлення результатів дослідження, особливостями якого є спрямованість на розвиток професійного усного мовлення.

Огляд – стислий виклад основної інформації з певного питання, яка міститься у різноманітних інформаційних джерелах.

Презентація вивчених пам'яток мистецтва та об'єктів дизайну у музейних експозиціях, виставках тощо – вид самостійної роботи, що передбачає закріплення загальноосвітніх компетенцій професійного спілкування.

Реферат – стислий огляд декількох наукових та/або навчальних, навчально-методичних праць (статей, матеріалів конференцій, підручників, навчальних посібників тощо). В процесі самостійної роботи над рефератом студент набуває навички аналізу, порівняння, узагальнення різних підходів, поглядів, напрямів, конкретного матеріалу, а також формування власних висновків із питань, які розкривають зміст реферату.

Робота в матеріалі – індивідуальне завдання на засвоєння основних прийомів та засобів інноваційних проектних (комп'ютерних), художніх та виробничих (плотерних, лазерних тощо) технологій.

Розрахунково-графічна робота – індивідуальне завдання, яке передбачає вирішення конкретного практичного завдання з обов'язковою наявністю графічного матеріалу.

Стаття – один із видів публікацій, в якому представляють кінцеві або проміжні результати наукових досліджень, а також відображають наукові пріоритети автора.

Творче завдання з профільних дисциплін – робота здобувача вищої освіти (графічно-аналітична, живописна, проектна, макетна тощо), яка передбачає креативне виконання, правильне оформлення та подачу результату.

Тези доповіді – науковий текст, в якому коротко викладено основний зміст досліджень. Тези передують виступу на наукових конференціях і спрямовані на ознайомлення наукової спільноти із основним змістом наукового дослідження.

2.3 Зміст і обсяг самостійної роботи з певної дисципліни (практики, курсового проекту (роботи)) визначається робочою програмою навчальної дисципліни (практики, курсового проекту (роботи) тощо).

3 Навчально-методичне та інформаційне забезпечення самостійної роботи здобувачів вищої освіти

3.1 Зміст та складові навчально-методичного забезпечення самостійної роботи визначаються викладачем із урахуванням вимог Положення про навчально-методичне забезпечення освітніх програм.

3.2 До навчально-методичного забезпечення самостійної роботи за дисципліною відносять:

- підручники, навчальні, навчально-методичні посібники, практикуми, хрестоматії, конспекти лекцій;

- методичні рекомендації для самостійної роботи, з курсового проектування, виконання індивідуальних завдань (розрахунково-графічних та контрольних робіт), приклади розв'язання типових задач чи виконання типових завдань;
- індивідуальні (науково-дослідні) завдання, тематика курсових робіт і проектів з вихідними даними до них, перелік тем рефератів, завдання для самостійної роботи, збірники ситуаційних завдань (кейсів);
- каталоги ресурсів, баз даних, періодичні видання, статистичні звіти тощо;
- тестові завдання, питання для самоперевірки, питання до усіх видів контролю;
- дистанційні курси дисциплін (практик, з виконання курсових робіт (проектів) тощо).

3.3 Викладач визначає у робочій програмі навчальної дисципліни (практики, курсового проекту (роботи) тощо):

- розділи, теми, окремі питання, задачі, практичні завдання, які виносяться на самостійне опрацювання;
- бюджет часу, необхідний для опрацювання та засвоєння певного обсягу матеріалу під час СРЗВО;
- форми представлення здобувачем вищої освіти результатів самостійної роботи;
- форми і методи, критерії оцінювання результатів самостійної роботи.

3.4 Кожна навчальна дисципліна забезпечується дистанційним курсом навчання у віртуальному освітньому середовищі Університету на платформі MOODLE.

Дистанційний курс має містити такі ресурси та елементи: глосарій, календарний план виконання завдань, структурований лекційний матеріал, мультимедійні презентації лекцій, заняття і семінари за окремими темами, рекомендації з виконання завдань для СРЗВО, список індивідуальних завдань, критерії оцінювання та форми подання результатів їх виконання, контрольні запитання та типові завдання, тести для контролю (самоконтролю) знань тощо.

3.5 Викладач розробляє:

- методичні матеріали для самостійної роботи, виконання індивідуальних завдань, у тому числі теми і вихідні дані, методичні рекомендації до виконання, оформлення та представлення результатів;
- теми рефератів, доповідей, есе тощо;
- календарний план виконання завдань для самостійної роботи (додаток А);
- дистанційні курси дисципліни (практики, курсового проекту (роботи) тощо) з урахуванням специфіки змісту освіти.

3.6 Перелік навчально-методичного забезпечення та видів СРЗВО з дисципліни викладач доводить до відома здобувачів вищої освіти на початку семестру (практики, підготовки кваліфікаційної роботи тощо).

4 Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти

4.1 Організація СРЗВО – система заходів з цілеспрямованого навчання, контролю, стимулювання та методичного забезпечення систематичного й ефективного опрацювання здобувачем вищої освіти матеріалу навчальної дисципліни (практики, курсового проекту (роботи) тощо)

4.2 Організацію самостійної роботи забезпечують викладачі, куратори академічних груп, кафедри, Наукова бібліотека Університету, Центр технологій дистанційного навчання.

4.3 В процесі організації СРЗВО викладач:

- здійснює консультативну підтримку у віртуальному освітньому середовищі Університету на платформі MOODLE, а також із використанням інших технологій дистанційного навчання (Microsoft Teams, Yammer, Stream, Planner та інших програм Office 365 тощо);
- проводить очні консультації за відповідним графіком (не рідше однієї години у два тижні);
- на перших заняттях з дисципліни доводить до відома студентів графік проведення консультацій;
- контроль і оцінювання результатів виконання СРЗВО.

4.4 При визначенні бюджету часу для СРЗВО викладач враховує загальну кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, кількість годин, що відведено для самостійної роботи, форми контролю, обсяг і складність завдань (додаток Б).

4.5 Терміни виконання завдань самостійної роботи, які оцінюються, узгоджуються із графіком проведення усіх видів контролю.

4.6 Кафедри:

- забезпечують доступ здобувачів вищої освіти до спеціалізованих аудиторій і лабораторій для здійснення самостійної роботи;
- здійснюють супровід самостійної роботи у спеціалізованих лабораторіях;
- забезпечують доступ до навчально-методичного забезпечення кафедри;
- розробляють і доводять до відома здобувачів вищої освіти графік проведення очних консультацій викладачами кафедри.

4.7 Графік консультацій кафедри розробляється на початку кожного навчального семестру і затверджується завідувачем кафедри. При складанні графіку необхідно передбачити доступ до спеціалізованих аудиторій і лабораторій для забезпечення можливості здійснення самостійної роботи (за потреби). Навчально-допоміжний персонал кафедри забезпечує можливість доступу до відповідних навчальних приміщень.

Графік проведення консультацій розміщується на інформаційних стендах та інформаційних ресурсах кафедри.

4.8 Куратори академічних груп студентів першого року навчання включають до плану своєї роботи питання організації самостійної роботи студентів, які розкривають види самостійної роботи, здійснення інформаційної підтримки, форм самоконтролю та контролю, напрямів і видів наукової роботи студентів тощо.

4.9 Наукова бібліотека здійснює:

- надання студентам основних бібліотечних послуг згідно з їх інформаційними запитами на основі широкого доступу до бібліотечних та інформаційних ресурсів;
- організацію для здобувачів вищої освіти занять з основ інформаційної культури, бібліотекознавства і бібліографії;
- забезпечення, разом із інформаційно-обчислювальним центром, функціонування й підтримки в актуальному стані електронного каталогу Koha (<http://koha.kname.edu.ua>), цифрового репозиторію Університету (<http://eprints.kname.edu.ua>), дистанційного курсу Наукової бібліотеки (<http://cdo.kname.edu.ua/course/view.php?id=2210>);
- забезпечення доступу і здійснення регулярної консультативної підтримки студентів щодо користування пошуковою платформою *Web of Science* та базою даних *Scopus*, фондами та електронними ресурсами бібліотек закладів вищої освіти в рамках проекту «Єдина картка читача», іншими електронними ресурсами Бібліотеки;
- проведення занять з курсу «Інформаційні ресурси наукової бібліотеки ХНУМГ ім. О. М. Бекетова» для студентів першого року навчання.

4.10 Центр технологій дистанційного навчання:

- надає консультативну підтримку з питань роботи з дистанційними курсами та іншими інформаційними ресурсами Університету;
- проводить на початку кожного навчального року заняття з курсу «Інформаційні ресурси Університету», який спрямований на формування первинних навичок самостійної роботи в віртуальному освітньому середовищі Університету на платформі MOODLE (<http://cdo.kname.edu.ua>), з корпоративним веб-сервісом Microsoft Office 365, з автоматизованою корпоративною системою управління навчальним процесом (<http://kis.kname.edu.ua>).

4.11 Відповідальність за організацію СРЗВО покладається на керівників відповідних структурних підрозділів Університету.

5 Контроль самостійної роботи

5.1 Організація СРЗВО передбачає самоконтроль здобувачів вищої освіти щодо засвоєння матеріалу дисципліни, контроль викладача за виконанням календарного плану роботи і результатами самостійної роботи, контроль організації самостійної роботи відповідними підрозділами.

5.2 Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальних дисциплін. Всі види контролю з дисципліни, поряд з навчальним матеріалом, що вивчається при проведенні аудиторних занять, включають навчальний матеріал, передбачений для самостійного опрацювання студентом.

5.3 До засобів самоконтролю самостійної роботи відносять:

- обґрунтування основних положень відповідей;
- формулювання висновків на основі вивченого навчального матеріалу;
- самотестування за допомогою розроблених викладачем контрольних тестів з наданням правильних відповідей до них;
- уточнення та доповнення опанованого матеріалу, порівняння зі зразками та прикладами;
- перевірка виконання завдань за допомогою рекомендованих джерел тощо.

5.4 Завдання для самоконтролю самостійної роботи забезпечують:

- можливість оцінити повноту та якість засвоєння матеріалу дисципліни;
- формування системного погляду на матеріал навчальної дисципліни;
- формування бачення взаємозв'язку теоретичного матеріалу із практичними завданнями;
- засвоєння нової термінології, розвиток професійного мовлення та навичок презентації матеріалу;
- усвідомлення міждисциплінарних зв'язків і систематизації знань;
- заохочення до вивчення додаткового матеріалу.

5.5 Контроль викладачем самостійної роботи здобувача вищої освіти здійснюється під час аудиторних занять, консультацій, у віртуальному освітньому середовищі Університету на платформі MOODLE.

5.6 Контроль викладачем самостійної роботи здобувача вищої освіти може здійснюватися у таких формах:

- опитування під час проведення усіх видів контрольних заходів;
- тестування у віртуальному освітньому середовищі Університету на платформі MOODLE;
- проведення контрольних робіт;
- проведення колоквиумів;
- опитування під час аудиторних занять;
- обговорення результатів самостійної роботи здобувачів вищої освіти під час аудиторних занять;
- перевірка правильності самостійно виконаних завдань;
- прослуховування доповідей із самостійно вивчених тем;
- захист рефератів;
- перевірка і захист курсових (розрахунково-графічних) робіт (проектів);
- представлення на розгляд творчих робіт студентів;
- звітування за результатами практики;

- попередній захист кваліфікаційної роботи (дипломної роботи, дипломного проекту тощо).

5.7 Для оцінювання виконання індивідуальних завдань використовують такі критерії:

- виконання у встановлені терміни, згідно до вимог завдання;
- обґрунтованість, послідовність та логічність відповідей на питання;
- уміння опрацювати, аналізувати та систематизувати інформаційні джерела;
- уміння використовувати теоретичні знання під час виконання практичних та творчих завдань;
- уміння творчо підходити до вирішення завдань, приймати нестандартні рішення;
- уміння вести записи і представляти матеріал (формування реферату, доповіді, виступу на семінарі, написання тез на конференцію тощо);
- оформлення матеріалу, зокрема індивідуальних завдань для самостійного опрацювання, відповідно до вимог;
- виконання завдань у встановлені терміни.

5.8 Форми контролю СРЗВО з дисципліни визначає викладач. Бали, отримані студентами за результатами самостійної роботи, своєчасно доводяться викладачем до відома студентів.

5.9 Контроль за належним рівнем організації СРЗВО здійснюється завідувачем кафедри, навчально-методичним відділом відповідно до графіків проведення контрольних заходів.

ДОДАТОК А

Таблиця – Календарний план самостійної роботи

№	Назва	Бюджет часу (години)	Термін виконання*	Форми контролю та звітності**	Максимальний бал**
Змістовий модуль 1					
1					
2					
3					
4					
5					
	Разом за ЗМ 1				
Змістовий модуль 2					
1					
2					
3					
4					
5					
	Разом за ЗМ 2				
	Підготовка до підсумкового контролю				
	Разом за навчальною дисципліною**				

*термін поточного та підсумкового контролю має відповідати Графіку навчального процесу на поточний навчальний рік;
 ** Кількість годин самостійної роботи, форми контролю та звітності, кількість балів самостійної роботи та поточного контролю має відповідати робочій програмі навчальної дисципліни.

Таблиця – Розподіл часу за видами СРЗВО

№	Вид СРС	Орієнтовний бюджет часу
1	Підготовка до аудиторних занять	1 година на академічну годину аудиторних занять
2	Виконання індивідуальних завдань (контрольних, розрахунково-графічних завдань) студентами заочної (дистанційної) форми навчання	до 1 кредиту ЄКТС
3	Підготовка до поточного контролю	0,5 кредиту ЄКТС
4	Підготовка до підсумкового контролю екзамен; диф. залік	до 1 кредиту ЄКТС
5	Підготовка реферату, доповіді на практичне завдання	0,5 кредиту ЄКТС
7	Підготовка, написання та опублікування: - тез доповідей; - наукової статті (фахове видання)	- 0,5 кредиту ЄКТС; - 1 кредит ЄКТС
8	Підготовка до участі у студентських олімпіадах, конкурсах; підготовка художніх та дизайнерських робіт до виставк і конкурсів	1 кредит ЄКТС